

Zajednički život

Spoj različitosti i slobode u Europi 21. stoljeća

Izvešće Grupe eminentnih dužnosnika Vijeća Europe

Zaključni pregled

Ljeta 2010. godine, generalni tajnik Vijeća Europe, Thorbjorn Jagland, zamolio je neovisnu grupu pod nazivom Grupa eminentnih osoba (Grupa) da sastave izvješće o izazovima koji proizlaze iz preporoda netolerancije i diskriminacije u Europi. Izvješće procjenjuje ozbiljnost rizika, identificira njihove izvore i sastavlja niz prijedloga za “zajednički život,, u otvorenim društvima Europe.

Grupu predvodi bivši, njemački ministar vanjskih poslova, Joschka Fischer. Čine ju devet članova - četiri žene i pet muškaraca - svatko od njih dolazi iz različite zemlje članice Vijeća Europe. Osim Fisera, grupu čine i Emma Bonino (Italija), Timothy Garton Ash (Ujedinjeno Kraljevstvo), Martin Hirsch (Francuska), Danuta Hübner (Poljska), Ayşe Kadioğlu (Turska), Sonja Licht (Srbija), Vladimir Lukin (Ruska Federacija) i Javier Solana (Španija). Izvjestitelj je Edward Mortimer (Velika Britanija).

Grupa svoje zaključke i preporuke temelji čvrsto u skladu s principima Europske konvencije o ljudskim pravima, osobito u pogledu individualne slobode i jednakosti pred zakonom. Zaključuje da su diskriminacija i netolerancija široko rasprostranjeni u Europi danas, naročito prema Romima i imigrantima, kao i prema ljudima s bliskom imigrantskom pozadinom, koji se često tretiraju kao stranci čak i u zemljama u kojima su i mještani i građani.

U izvješću se čvrsto tvrdi da su identiteti dragovoljna stvar osobe o kojoj se govori, i da nitko ne treba biti primoran izabrati ili prihvatiti jedan primarni identitet, isključujući sve ostale. U njemu se tvrdi da europska društva trebaju prigrliti raznolikost i prihvatiti da netko može biti Europljanin mješovitoga podrijetla - na primjer Nijemac - turskoga podrijetla, Francuskinja - podrijetlom iz sjeverne Afrike ili Britanac - azijskoga podrijetla - baš kao što netko može biti Amerikanac - afričkog ili talijanskog podrijetla. Međutim, ovo može funkcionirati samo ako su dugoročni stanovnici prihvaćeni kao građani i ukoliko zakon, vlasti i drugi građani tretiraju svakoga na jednak način, bez obzira na njihovu vjeru, kulturu ili etnicitet. Kao i svi građani u demokraciji, oni bi trebali imati pravo glasa pri donošenju zakona, dok se i religija i kultura ne mogu prihvatiti kao izgovor za kršenje istoga.

Izvješće je podijeljeno na dva dijela: "Prijetnja,, i "Odgovor,,

U prvom dijelu, Grupa identificira osam posebnih rizika prema vrijednostima Vijeća Europe: rastuća netolerancija; porast podrške ksenofobičnim i populističkim partijama; diskriminacija; postojanje populacije koja praktično ne posjeduje prava; paralelna društva; islamski ekstremizam; gubitak demokratskih sloboda; i mogući sukob između vjerske slobode i slobode izražavanja. Izvješćem se predlaže da u osnovi ovih rizika leži nesigurnost (koja potječe iz ekonomskih poteškoća u Europi i osjećaja relativnog propadanja); fenomen masovne imigracije (kako one doživljene, tako i opažene); iskrivljene slike i štetni stereotipovi manjina u medijima i javnom mnijenju; nedostatak vođa koji mogu inspirirati pouzdanje kroz artikulaciju jasne vizije u pogledu sudbine Europe.

U drugom dijelu, Grupa počinje s postavljanjem 17 principa za koje ista vjeruje da bi trebalo da usmjeravaju odgovor Europe na spomenute prijetnje, počevši s izjavom "da u najmanjoj mjeri, treba postojati sporazum da se zakon mora poštovati, plus zajedničko razumijevanje što je to zakon i kako se može izmijeniti,,. Zatim se u nastavku identificiraju glavni akteri koji su u stanju donijeti neophodne promjene u stavovima javnosti: edukatora, masovnih medija, poslodavaca i sindikata, civilnoga društva, crkava i vjerskih skupina, slavni osoba i uzora, manjih i većih gradova, zemalja članica, i europskih i međunarodnih institucija. U okviru većine spomenutih kategorija, izvješće uključuje kratke opise karaktera određenih grupa ili pojedinaca čiji rad Grupa smatra "vrijednim pohvala i podražavanja,,. Izvješće se zatim zaključuje s 59 "prijedloga za akciju,, od kojih su prvih 17 označeni kao strateške preporuke, dok se preostali dio "specifičnih preporuka,, obraća uglavnom Europskoj uniji, Vijeću Europe i njihovim zemljama članicama.

U okviru svojih specifičnih preporuka, Grupa predlaže da bi generalni tajnik Vijeća Europe trebao imenovati specijalnog zastupnika na visokoj razini koji bi sadržaj izvješća predočio političkim vođama i koji bi nadgledao implementaciju istih, i da bi Poljska i Ukrajina, kao predsjedavajuće EU odnosno Odborom ministara Vijeća Europe, na jesen ove godine trebale

sazvati zajednički samit o različitosti kako bi “razmotrili pitanja koja su postavljena u ovome izvješću i složili se oko zajedničke akcije u domeni različitosti i ljudskih prava.,,

Gradovi snose glavnu odgovornost u pogledu osiguravanja da kulturološki raznolika društva budu otvorena društva, u kojima se ljudi koji pripadaju različitim kulturološkim skupinama, uključujući i one koji se smatraju nedavno pridošlim ili privremenim stanovnicima, mogu osjećati kod kuće i pružiti svoj doprinos, na vlastit način, u korist sveopće socijalne kohezije grada. Stoga lokalne i regionalne vlasti tumače ključnu ulogu u procesu građenja harmoničnih odnosa između različitih skupina u zajednici, i u umanjivanju tenzija koje često proistječu duž etničkih, vjerskih ili kulturoloških pukotina. Zajednički život podrazumijeva interakciju, a da bi se ista uspostavila na miran i plodan način u raznolikim zajednicama, mora postojati dijalog između članova različitih etničkih, vjerskih i kulturoloških skupina. U pitanju je neizbježno dvostrana primjena: veći dio populacije mora prihvatiti manjine, dok iste moraju prihvatiti određena lokalna “pravila igre,, i odgovornosti koje za njih mogu predstavljati nešto sasvim novo. Taj proces uzajamne prilagodbe može podrazumijevati neslogu i poteškoće, s kojima se moraju suočiti lokalne i regionalne vlasti.

Kratki opisi karaktera

Neuchâtel

Kanton Neuchâtel¹, francusko govorno područje Švicarske ima oko 170 000 stanovnika, a od toga 40 000 čine stranci. U Švicarskoj, mnogi autohtoni građani strahuju od imigracije, jer smatraju da će ista vjerojatno oslabiti njihove nacionalne vrijednosti i smatraju da imigranti uglavnom ne umiju biti lojalni zemlji koju su prisvojili. Stoga sada, kanton predlaže povelju o građanstvu i civilnim vrijednostima koja se objašnjava pridošlicama.

Neuchâtel je izgradio čvrsti pravni i operativni temelj za svoju politiku integracije, uključujući:

- Odbor za strance čijih su 11 članova osoblja sa stranim etničkim porijeklom ili nacionalnošću i govore između sebe većim dijelom od 95 jezika koji se trenutačno koriste u zajednici;
- Odbor za integraciju stranaka, sa 40 članova, funkcionira kao savjetodavno tijelo Državnoga vijeća (vlada kantona).

Kanton potiče, ali ne primorava stanovnike da uče francuski jezik. Učenje jezika se vidi kao rezultat socijalne i kulturološke integracije, a ne kao preduvjet iste - i takav pristup funkcionira. Na referendumu iz 2007. godine većina građana se odlučila dati pravo glasovanja svim stanovnicima - pokazavši da je stav prema strancima pozitivniji nego ranije. To se dijelom može objasniti devetomjesečnom Neuchâtel (“Neuchâtel je vaš,,) kampanjom iz prethodne godine, koja je bila veoma uspješna u privlačenju 260 000 ljudi ka aktivnostima poput kazališta, predstava, školskih manifestacija, filmskih projekcija, egzotičnih jela u lokalnim restoranima, emitiranja na

1. Vijeće Europe je 2008. godine lansiralo program “Gradovi interkulturalnosti (www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Cities/Default_en.asp) s ciljem da se transformira način na koji gradovi razumijevaju i reagiraju na kulturalnu različitost. Pokrenut je kao pilot program koji je obuhvaćao 11 gradova u različitim dijelovima Europe, ali je mreža sada otvorena ne samo prema novim europskim gradovima nego također i prema gradovima u drugim dijelovima svijeta. Uopćeno, u gradovima gdje je program realiziran ostvaren je mir i međusobno razumijevanje među zajednicama, od kojih sve sudjeluju u gospodarskom i društvenom razvitku; s mnogo manje nasilja; s bruto društvenim proizvodom koji je iznad prosjeka po stanovniku. U okviru ovih kratkih opisa karaktera mi navodimo četiri primjera iz gradova koji pripadaju ovoj mreži: Neuchâtel (Švicarska), Reggio Emilia (Italija), Subotica (Srbija) i Tilburg (Nizozemska).

radijima i televizijama, knjiga pjesama i novinarskih članaka, tematskih izložba, konferencija i debata, poster kampanja i konferencija za tisak.

Cjelokupna situacija u pogledu zaposlenja u kantonu je zadovoljavajuća, dijelom zahvaljujući ekonomskom dinamizmu regije, ali isto tako i neumornim naporima vlasti u korist integracije radnika, što predstavlja fokus nekoliko lokalnih projekata.

Škole sudjeluju u integracijskim naporima, na primjer organiziranjem adaptacijskih odjela s ubrzanim jezičnim programom za francuski jezik, za koji mogu tražiti podršku od servisa za “interkulturalnu medijaciju”, kantona. Informativni sastanci se organiziraju za roditelje, a postoji i odjel “Mladi u tranziciji”, za učenike koji su preko uzrasta za obvezatno školsko obrazovanje, a kojima je potrebno da usavrše svoje jezičke sposobnosti prije nego nastave s redovitom naobrazbom.

Service du Délégué aux Etrangers je služba koja pruža usluge posredovanja pojedincima ili skupinama koje to zahtijevaju (a ponekada i bez njihova zahtjeva). Ona tumači aktivnu ulogu u pregovorima između strana koje sudjeluju u određenim konfliktima. Služba funkcionira uz pomoć posrednika i tumača koji ne dobivaju plaću, i kroz centar za savjetovanje na materinjem jeziku.

Sve ovo može imati sveze s činjenicom da je Neuchâtel bio jedan od četiri kantona u Švicarskoj u kojem se izglasovalo protiv zabrane minareta u 2009. godini.

Reggio Emilia

Reggio Emilia je bogat grad u sjevernom dijelu centralne Italije (Emilia Romana) koji posjeduje viši postotak stanovnika stranoga porijekla u svojoj populaciji nego bilo koji grad u Italiji. Prioriteti u okviru aktualne javne politike ovoga grada su sljedeći: obuka u pogledu pružanja podrške interkulturalnoj integraciji; socijalna kohezija; unaprjeđivanje kvalifikacija i kulturni servisi. Ove smjernice imaju za cilj građanima osigurati pristup spektru kulturnih prilika, promičući na taj način model rasta kojim se izbjegava socijalna ekskluzija i koji svima pruža ravnopravni pristup robi i uslugama. Zahvaljujući ovim smjernicama, Reggio Emilia je stekao reputaciju “otvorenog, sigurnog i kolaborativnog grada”. Svojom obrazovnom politikom, grad potiče pozitivni pristup različitosti među mladim ljudima, i objašnjava kako nastaju stereotipi i predrasude koji mogu dovesti do diskriminacijskoga ponašanja. U području stanovanja, grad je formirao Lokalni okvirni pakt sa svojim raznim susjednim mjesnim zajednicama. Radna grupa u području civilnog društva i socijalnih servisa je usmjerila svoje napore na pitanja koja se bave djecom, predloživši osnutak dječjega parlamenta kao probnoga flegship projekta. Godišnjim festivalima Mondinpiazza i sportskim događajem “Due calci al razzismo” (“Dva udarca na rasizam”), grad potiče suradnju između općinskih operatora, lokalnih udruga, građana, umjetnika, raznih manjinskih zajednica, policije, talijanskih i/ili žena stranaca, osoba s invaliditetom, lokalnih administratora, srednjoškolaca itd... Posebni napredak je postignut time što je zdravstveni sustav učinjen dostupnijim kineskoj zajednici. Svih šest bolnica širom Reggio grada imaju korist od međunarodnog servisa za medijaciju, s detaljnom strategijom i akcijskim planom, kao i s objavljenim informacijama o efikasnosti servisa. Također, postoji projekt, u suradnji s lokalnim zdravstvenim vlastima, s ciljem da se unaprijede lingvistički i kulturni odnosi između stranih građana i zdravstvenih usluga. Osnovni tečajevi talijanskog jezika su osigurani za majke osnovaca, kako bi se pružila osnovna jezička podrška i dobra komunikacija s školom. Također se organiziraju ljetne manifestacije za srednjoškolce čije znanje jezika je slabo.

Subotica

Subotica je multietnički grad na sjeveru Srbije (Vojvodina). Predgrađe Pješčara je 1999. godine brojalo 5000 stanovnika s mađarskim, hrvatskim, srpskim, bosanskim i bunjevačkim etničkim porijeklom, i samo desetak Roma, kada je više od 500 Roma ondje stiglo s Kosova*. Problemi su počeli kada je postalo jasno da su se oni nastanili na zemlji (koja je bila veoma jeftina u tom kraju) i da ju ne žele napustiti. U veljači 2006. godine, 147 stanovnika pripadnika ne-romske populacije Pješčare je potpisalo žalbu na pridošlice i na njihovo ponašanje u svakodnevnom životu. Ravnatelj Edukativnog centra Roma u Subotici je sazvao zajednički sastanak s predstavnicima svih građana Pješčare, lokalne samouprave, policije, Centra za socijalni rad, lokalne škole, i lokalnog doma zdravlja. Složili su se da bi se Romi trebali baviti problemima koji su zabrinjavali potpisnike peticije, kao što je okupljanje romske mladeži u kasnim satima, glasna glazba, itd... Istodobno su svi bili suglasni da se formira devetočlano Povjerenstvo za međunacionalne odnose (koje je još uvijek aktivno), i zaključili su da je najveći problem cjelokupnoga naselja, nedostatak redovne ceste. Uz pomoć granta od 1000 eura koji im je dodijelila organizacija Save the Children, podrške gradske samouprave i volonterskog rada svih građana (kako pripadnika romske, tako i ne-romske populacije), oni su dovršili cestu i to proslavili i na razini grada i lokalnih mjesnih zajednica.

Romi su i dalje uključeni u rad povjerenstava koje se bave socijalnim, obrazovnim i međunacionalnim pitanjima u Pješčari, i sada su dobro integrirani u život zajednice. Lokalnu osnovnu školu pohađa preko 100 učenika romske nacionalnosti, od kojih su preko 90% djeca Roma koji su došli s Kosova* – dok je prije ovog niza događaja ista škola odbijala primiti čak i djecu lokalnih Roma. Danas, roditelji romske djece sudjeluju Odboru roditelja, a romska djeca su također uključena u predškolske programe, uz pomoć jednog romskog asistenta².

Tilburg

Tilburg je grad koji se nalazi na jugu Nizozemske s preko 200 000 stanovnika, od kojih 23% čine pripadnici ne-nizozemskoga porijekla, koji dolaze iz približno 200 različitih zemalja.

Iskustvo grada Tilburga u radu s migrantima ili s ljudima koji imaju migrantsko porijeklo, predstavlja dobar primjer grada koji je već dugi niz godina zauzeo pristup prema zajednici ili etničkim cjelinama, u kojem su ciljne skupine posebne migrantske grupe i politike njihova obrazovanja, stanovanja ili sigurnosti. Međutim, Alderman Berend de Vries je u jesen 2010. godine objasnio Grupi,³ da je Općinsko vijeće grada Tilburga donijelo odluku da obustavi ovu politiku i da usvoji drugi pristup, "Svi stanovnici Tilburga, koji će umjesto da se bave pitanjima nezaposlenosti, prijevremenog prekidanja školovanja, jezičnih prepreka ili antisocijalnog ponašanja, kao etničkim problemima koji zahtijevaju etnička rešenja, odgovornost svaliti na mainstream službe i institucije.

"Vodeći princip u ovome,, dodao je g. de Vries "je da je odgovornost za kompletno sudjelovanje u društvu prepuštena svakom građaninu ponaosob. To će zahtijevati da naše mainstream institucije i agencije postanu daltonističke. Kada stanovnik Tilburga s turskim podrijetlom pristupi informacijskom pultu za manja poduzeća, on ili ona bi trebali dobiti pomoć kao poduzetnici, a ne, kako to danas nekada biva, da dobiju upute do službe za integraciju. Istodobno, mainstream službe i institucije također moraju postati osjetljive u pogledu kulture. Socijalni

* Vidi fusnotu 26

2. Informacije smo dobili od Stevana Nikolića, direktora Edukativnog centra za Rome iz Subotice.

3. Komunikacija prema Grupi, Brisel 17. ožujka 2011.

radnik ili pomoćnik u kućnoj njezi moraju prihvatiti da se neki stanovnici grada razlikuju od drugih. Kada se ulože naponi da se dopre do ugroženih skupina i da im se pomogne, važno je da i ljudi s različitim etničkim porijeklom mogu izvući korist. Mi ćemo kontrolirati to u nekoliko područja u predstojećoj godini, što znači da ćemo također nastaviti uvažavati i etničko porijeklo. Na taj način, to nedvojbeno nije slučaj u kojemu je etnička pripadnost odgovor, nego radije morate priznati zapostavljanje prije nego što bi mogli stvoriti prilike.

Nova metoda će uglavnom dobiti konkretnu formu u pristupu prema mjesnim zajednicama. Tri osnovna cilja bit će postavljena za pet zapostavljenih mjesnih zajednica: mladi ljudi trebaju biti uspješni u školi i diplomirati; da svako kućanstvo ima skrbnika; i da stanovnici žive iznad granice siromaštva. Neće se praviti razlika ovdje u pogledu etničkoga porijekla, ali će naglasak nedvojbeno biti na problemima. Općinski odbor je sa svojim partnerima (stambene korporacije, socijalne i zdravstvene agencije) postavio raspored za 10 godina u okviru kojih se ovi ciljevi moraju postignuti. Koristit ćemo se metodom Rezultati na temelju odgovornosti (RBA method). Pri korištenju ove metode, naglasak se postavlja na ciljeve, i periodično se kontroliraju rezultati vaših intervencija. Ukoliko se smatra da je rezultat neadekvatan, tada trenutačno modificirate vaše intervencije...

Službena izjava grada Tilburga o svojoj interkulturalnoj politici: "Svaki stanovnik Tilburga, bez obzira na njegovo ili njeno podrijetlo, čini dio zajednice grada Tilburga, i kao takav snosi odgovornost održavanja kvalitete življenja u ovome gradu, doprinoseći tom cilju. Istodobno, mi prihvaćamo i cijenimo različitost ljudi i grupa u ovome gradu, jer smo svi mi stanovnici grada Tilburga.,,